

Лимар Ю.М.

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри дошкільної та початкової освіти

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

м. Чернігів, Україна

Мінакова К. А.,

студентка факультету дошкільної, початкової освіти і мистецтв

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

м. Чернігів, Україна

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ

ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ МИСТЕЦТВА

У сучасному світі в умовах зростаючої глобалізації всіх сфер соціальної дійсності є гостра потреба в розвитку, становленні та формуванні людини з творчим, продуктивним мисленням, здатної здійснювати інноваційні процеси та брати в них участь. «Саме творча діяльність людини робить її істотою, зверненою до майбутнього, яка творить й видозмінює своє сьогодні», – вважав Л. Виготський [2, с. 47].

Аналізуючи сучасну психолого-педагогічну літературу, зазначимо, що визначення терміну «творчість» пов'язане з діяльністю, що породжує щось якісно нове й відрізняється неповторністю, оригінальністю. Видатний педагог-гуманіст В. Сухомлинський подає таке визначення творчості: «Творчість – це діяльність, в яку людина вкладає немовби частинку своєї душі, і чим більше вона вкладає, тим багатшою стає її душа. Процес творчості характерний тим, що творець самою працею своєю і її наслідками справляє величезний вплив на тих, хто поряд з ним» [5, с. 507].

Мета статті: окреслити основні можливості різних видів мистецтва для розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку.

Починати розвиток творчих здібностей дитини варто ще з дошкільного віку. Біологи вважають, що з 15 мільярдів клітин головного мозку активно працюють лише 3-5%. Психологи у свою чергу визнають, що людський мозок

має у собі великі природні можливості, які до кінця не використовуються. Більшість учених зазначають, що геніальність – це не відхилення, не аномалія людського розуму, як схильні вважати деякі, а навпаки – свідчення повноти його прояву.

Розвиток творчих здібностей дитини тісно пов'язаний із формуванням її пізнавальної та емоційної сфери. Саме тому необхідно надавати дітям дошкільного віку більше можливостей побачити, почути, доторкнутися руками до того, що їх оточує. «Чим більше різноманітних емоцій переживе дитина, тим краще. Чим багатшим і повнішим буде цей досвід, тим більше варіантів різних комбінацій використовуватиме дитячий мозок у процесі творчості» [4, с. 83].

Значні можливості щодо розвитку творчих здібностей дитини мають розвивальні ігри. Вихователям варто використовувати власну творчу фантазію, залучатися до спільної діяльності з ними, разом досліджувати навколишній простір. Для творчої розминки дітей молодшого дошкільного віку можна запропонувати гру «Хто швидше побудує будинок». Вона сприяє розвитку образного мислення, ознайомленню з поняттям «величини» та навчанню визначати просторове розташування деталей у простій конструкції.

Багато що залежить від творчого підходу самих вихователів до впровадження розвивальних ігор. Простий круг, розділений на рівні частини та прикрашений різними кольорами, може перетворитися на захоплюючу гру, де до кожного кольору треба дібрати відповідну прищипку або скріпку та приєднати її. Завдяки цій грі дитина може ознайомитися з кольорами, продовжуватиме розвивати дрібну моторику.

Над розвитком моторики пальців діти можуть попрацювати із колірною гамою, прикрасивши намальоване дерево різнокольоровими листочками із пластиліну або модуліну. Такі завдання мають творчих характер і сприяють розвитку уваги, пам'яті, уміння знаходити помилки й недоліки, здатності передбачати результати своїх дій.

Застосування творчого підходу до планування й організації вихователем діяльності дошкільників сприяє використанню таких ігор, результатом яких

буде виникнення певного художнього образу. Прикладом такої гри є гра «Золота рибка, яка виконує бажання». Вихователь показує дітям в акваріумі справжню рибку, дає їм час поспостерігати за нею, загадати бажання, а вже потім запропонувати намалювати її. Як показує практика, незважаючи на те, що діти бачили одну й ту саму рибку, малюнки виходять абсолютно різні. Діти виражають у роботах настрій, ставлення до зображуваного, тобто на доступному для себе рівні працюють над створенням художнього образу.

Образні ігрові вправи із застосуванням різних матеріалів сприяють удосконаленню різноманітних способів зображення і самовираження. Завдяки фантазії дітей і творчому підходу вихователя пластилін, соняшникове чи гарбузове насіння і квасоля, крупа перетворюються на різноманітних тварин, рослин тощо.

Аналіз праць науковців дозволяє стверджувати, що творчі здібності дітей можуть проявлятися в образотворчій, музичній, художньо-мовній і театральній ігровій діяльності [3, с. 214]. Окреслимо основні *шляхи розвитку творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку*.

1. Розвиток художнього сприйняття.

Щоб розвинути художнє сприйняття дітей, потрібно дати їм можливість ознайомитися з кольорами, попрацювати з ними і усвідомити процес створення малюнка. Цьому сприятиме використання гри «Чотири кольори». Попросіть дітей дібрати 4 різні фарби (олівці, фломастери), а потім повністю заповнити ними лист. Коли діти завершать роботу, обговоріть з ними результат: що вони хотіли виразити за допомогою того чи іншого кольору, що ще буває такого кольору, що б вони ще хотіли бачити такого кольору. Дітей не стільки цікавить сюжет малюнка, скільки сам процес зміни навколишнього світу за допомогою кольору. Під час цієї гри не варто встановлювати певні правила чи вимоги, навпаки – заохочуйте дітей відкинути стереотипи. Це сприятиме розвитку в дитини творчої активності, здатності вільно виражати свій настрій мовою образотворчого мистецтва.

2. Розвиток самовираження через танець.

Більшості дітей дошкільного віку властива схильність до самовираження через рухи. Розвитку творчих здібностей дітей засобами танцю сприятиме використання гри «Танець». Дозвольте дітям пофантазувати і вигадати кілька образів, наприклад, різних тварин. Потім увімкніть музику і попросіть своїх вихованців передати ці образи через танець. Завдання можна ускладнити і попросити дітей станцювати емоції: страх, смуток, радість, любов.

3. Розвиток музикальності.

Музика безпосередньо пов'язана з фантазією та вмінням сприймати навколишній світ через звуки. Щоб потренувати музикальність дітей, можна зіграти в гру «Про що нам говорить музика?». Для цього увімкніть дітям будь-який класичний твір, наприклад, «Політ валькірій» Р. Вагнера, «Марш Чорномора» М. Глінки тощо. Попросіть дітей заплющивши очі прослухати музику. Після цього – описати, що вони уявляють, слухаючи її. Про що вона розповідає нам? Також можна запропонувати дітям (за бажанням) зобразити свої враження від прослуховування цієї музики.

4. Розвиток уяви.

Як зазначає І. Бех «Словесна творчість дітей старшого дошкільного віку відображається у творчому розповіданні вражень дійсності та сприйнятих дитиною образів мистецтва» [1, с. 125]. Відзначено, що діти вигадують реалістичні розповіді, створюють образи предметів та явищ, що існують у природі, але з якими вони самі не зустрічалися. Щоб розвинути в дітей уміння відрізнити вимисел від реальності й здатність створювати нові історії можна пограти в гру «Фантазія і реальність». Для цього треба прочитати уривок будь-якої казки. Після чого можна запропонувати дітям відрізнити події, які можуть статися в реальності, від тих, які явно є вигаданими. Наприкінці можна запропонувати дітям разом скласти альтернативні кінцівки казки або розвиток сюжету.

5. Розвиток асоціативного мислення.

Розвитку у дітей здатності мислити асоціаціями і знаходити схожі й відмінні риси у звичних предметах сприятиме використання гри «Слова-

асоціації». Для цього треба взяти будь-який предмет і вигадувати до нього асоціації. Гру можна ускладнити й попросити дітей вигадати риму до цього слова.

Отже, як показує аналіз науково-педагогічної та психологічної літератури, розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку сприятиме забезпечення особистісно-орієнтованого підходу до кожної дитини; стимулювання творчої самореалізації у процесі ігрової діяльності; створення емоційно-сприятливого навчально-виховного середовища; уведення елементів інтеграції мистецтв у навчально-виховний процес; залучення кожної дитини до творчої діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех. І.Д. Духовні цінності в розвитку особистості. *Педагогіка і психологія*, 1997. №1. С. 124-128.
2. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте : кн. для учителя. 3-е изд. Москва, 1991. 93 с.
3. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2006. – 456 с.
4. Суржанська В.А. Розвиваємо творчі здібності : навч.-метод. посіб. Харків, 2007. 112 с.
5. Сухомлинський В.О. Методика виховання колективу. *Вибрані твори: у 5 т.* Київ, 1976. Т.1. С. 401- 637.